

Západočeská univerzita v Plzni
Ústav umění a designu

Bakalářská práce

ČLOVĚK A SVĚT

Radek Bláha

Plzeň 2012

Západočeská univerzita v Plzni
Ústav umění a designu

Oddělení Sochařství

Studijní program Sochařství

Studijní obor Sochařství

Bakalářská práce

ČLOVĚK A SVĚT

Radek Bláha

Vedoucí práce: Prof.AK.Soch. Jiří Beránek

Oddělení sochařství

Ústav umění a designu Západočeské univerzity v Plzni

Obsah

1. ÚVOD.....	4
DŮVOD VOLBY TÉMATU.....	4
POPIS LOKALITY.....	6
HISTORIE LOKALITY.....	6
SVATÁ ANNA.....	11
2. CÍL PRÁCE.....	13
3. POPIS REALIZACE.....	14
PROCES PŘÍPRAVY.....	14
PROCES TVORBY.....	17
TECHNICKÁ A TECHNOLOGICKÁ SPECIFIKA.....	18
DÍLO V KONTEXTU DANÉHO OBORU.....	19
4. ZÁVĚR.....	21
5. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	22
6. RESUMÉ.....	23
7. SEZNAM PŘÍLOH.....	23

1. ÚVOD

Předmětem mé bakalářské práce se stalo oživení nově vybudované stezky na okraji obce Nečtiny. Objekt by měl nenásilnou formou „zahustit“ prožitek z návštěvy tohoto místa. Použitím tradičních materiálů jsem měl zachovat původní ráz okolí a nenarušovat jím stávající historickou zástavbu v bezprostřední blízkosti (bývalí špitál a filiální kostel Sv. Anny)

Volně jsem se nechal inspirovat rázem a historií lokality, pro kterou jsem měl dílo vytvořit.

DŮVOD VOLBY TÉMATU

Hlavním důvodem výběru tohoto tématu je především můj pocit ze stále se prohlubující ztráty významu člověka jako jednotlivce v dnešním světě. Na člověka je dnes vyvíjen neustálý tlak z všemožných i nemožných stran.

Bohužel jediným cílem tohoto tlaku je určitý prospěch nebo zisk. Člověk se stává jakousi jednotkou v systému, u které je předem vypočítána jeho hodnota a životnost ve společnosti. Fascinuje mě čím dál větší nezáměr jedince k okolí a společnosti, již je sám pohlcován.

V okolí kadaňska, kde jsem vyrůstal a žiji dodnes, je toto velmi patrné. Tato oblast byla podle mého názoru nejvíce zasažena událostmi, které započali už ve 40. letech minulého století. Kdy po 2. světové válce musely opustit své domovy většina původních obyvatel, převážně Němci. Toto rozhodnutí v těžkých dobách způsobilo, že opuštěné oblasti osídlili naprosto cizí lidé, kteří pocházeli především z řad Čechů, Slováků, volyňských Čechů a Rómů. Já jako třetí generace také nepůvodního obyvatelstva se na toto už historické rozhodnutí, které má samozřejmě přesah až do dnešní doby, koukám spíše negativně. Nepohlížím na tuto problematiku z politického hlediska nýbrž jako na otázku vztahu ke krajině, půdě a společnosti.

Tyto zásahy vytvořily další opuštěná obydlí. Mnohdy šlo i o celé vesnice, které přestaly najednou fungovat. Cesty k nim se přestaly používat. Vše si začala příroda brát zpět. Tímto se vytvářejí velmi zajímavá zákoutí s torzy čehokoli, co kdysi mělo svůj význam a funkci. Bezprostřední okolí Nečtin je plné objektů spojených s historií tohoto místa.

Proto jsem se nechal volně inspirovat troskami Preitensteina, který se nachází přibližně 1 km od cesty. Při pohledu na trosky, kdysi významného místa, mi vyvstávali vzpomínky na mé dětství. Jelikož pokaždé když jsem jako malý navštívil nějaký hrad, nebo už jen jeho trosky, nejvíce mě zajímali ty tajemná místa a otvory, které zdánlivě nikam nevedly. V mé mysli najednou pracovala fantazie na plné obrátky. Tato místa a jejich tajemná atmosféra mě vždy přitahovala. Z tohoto důvodu jsem také zvolil podobnou formu pro můj objekt.

Určité tajemno jako součást této cesty mi přišlo vhodné, jelikož je kolem nás mnoho tajemných míst a věcí, které nám umožňují zapojovat fantazii. Fantazie nás přenáší na různá místa mimo skutečnou realitu a přináší nám určitou relaxaci po duševní stránce. Proto spojení duševního odpočinku s fyzickým, který probíhá při procházce krajinou, mi přišlo ideální.

Tento vztah se tímto zásahem naprosto roztrhal. Většina lidí, kteří zde žijí zde nemají žádné kořeny a tudíž ani žádnou zodpovědnost ke svému okolí. Velice mi to připomíná dobytí cizího území a naprostého zplundrování ve prospěch jedince nebo úzké skupiny. Toto celé ještě umocnilo řádění za dob totalitního režimu v našem státě.

Proto cítím silnou potřebu dát člověku význam, který zde měl před tím. Vše bohužel závisí na vůli společnosti, jestli se obejde bez nějakých technologických vymožeností. Tyto výdobytky moderní doby samozřejmě stojí peníze a nás jako lidi to stojí čas, který máme k dispozici. Přirozeně každý člověk chce žít v pěkném prostředí a využívat veškerý komfort prostřednictvím

moderních technologií. Bohužel si stále méně uvědomuje za jak vysokou cenu.

Takže záleží jen na nás jestli ho obětujeme ve prospěch bankovního účtu, nebo čas použijeme ke zkvalitnění našeho života v jiných, podle mého názoru, pro nás jako společnost důležitějších oblastech.

POPIS LOKALITY

Nečtiny leží 37 km od Plzně a 12 km východně od významné dopravní komunikace Plzeň - Karlovy Vary. Obec se rozprostírá v severním cípu okresu Plzeň-sever, uprostřed malebné krajiny plné lesnatých kopců, kterou oživují údolí Starého potoka a jeho přítoků.

Celé území se nachází na ploše cca 52 km², z nichž tvoří téměř 3 000 ha lesy a asi 1 800 ha zemědělské půdy, s převahou luk a pastvin. Nadmořská výška se pohybuje mezi 550 - 690 m.

Obec Nečtiny má okolo 650 stálých obyvatel. Vytváří správní celek se 12 částmi a 10 katastrálními územími, s obecním úřadem ve stejnojmenném sídle Nečtiny. Ty, jsou přibližně se 370 trvale žijícími obyvateli také největší.

HISTORIE LOKALITY

Nejstarší písemná zmínka o samotných Nečtinech pochází z r. 1169, když Vladislav II. daroval Johanitům Manětín "až k hranici nečtinské". Ves vlastnili pánové z Nečtin, kteří ji později na konci 13. století, prodávají českému králi Václavovi IV.

Tato původně česká obec má bohatou a pestrou minulost, neboť ležela na staré královské spojnici mezi Prahou a Norimberkem, v blízkosti hradu Preitensteina plnícího ve své době pravděpodobně roli jednoho z vojenských

strategických bodů chránících cestu. Pozůstatky tohoto hradu, založeného r. 1330 Oldřichem Pluhem, jsou nejúplnějším a nejdochovanějším z původního systému tří hradů, svědkem významného období obce.

Nečtiny, tehdy již královský majetek, jsou postupně zastavovány různými šlechtickými rodům, z nichž nejznámější jsou Gyspekové z Gyspachu, dále Kokořovci ovládající panství od r. 1637. Poslední držitel panství se stává v roce 1838 belgicko-francouzsko-rakouský rod Mensdorf-Pouilly, který zde hospodařil až do roku 1945.

Za dlouhé období vlády šlechtických rodů se zachovala řada památek, z nichž mezi nejvýznamnější patří novogotický zámek, rodinná hrobka sv. Terezie rodu Mensdorf-Pouilly, filiální kostel sv. Anny stojící vedle chudinského špitálu. Dominantou okolí je barokní kostel sv. Jakuba Většího stojící nad Nečtinami. Za zmínku stojí i nečtinská renesanční radnice - památka na bývalou měšťanskou slávu či některé stavby s cennými prvky venkovské architektury v Nečtinech či Březíně. Zde se dochoval i kostel sv. Bartoloměje.

Barokní kamenná plastika je však skutečnou chloubou a symbolem zdejšího kraje. Manětínsko a Nečtínsko je regionem velmi bohatým na kamennou barokní plastiku, kterou zde vytvářelo několik sochařských generací z místního pískovce na objednávku vrchnosti, měšťanů i venkovanů. Je soustředěna převážně do tří městeček – Manětína, Nečtin a Rabštejna nad Střelou.

Sochy najdeme však i na rozcestích a důležitých místech v krajině. Díla jsou anonymní i autorsky určená, originální i běžné dobové úrovně. Vytvářela soubory, spjaté svým umístěním podél cest v alejích a kolem kostelů.

Dominantami malých náměstíček v Nečtinech a Manětíně se staly monumentální sloupy s bohatou sochařskou výzdobou, které svojí kvalitou mohou konkurovat i bohatým městským centrům. Ikonograficky pestré složení souborů kamenných soch ovlivnili zbožní fundátoři, jejich výtvarnou podobu pak vrcholné baroko.

Důležitá data v historii Nečtin a blízkého okolí

„1169 - První zmínka o Nečtinech v listině krále Vladislava II. v souvislosti s darováním Manětína řádu Johanitů (členové rytířské řeholní společnosti, která působila v našich zemích od 12. století). Ves tehdy náležela vladykům z Nečtin, kteří měli zřejmě v místech dnešního kostela tvrz.

1186 - První písemné zprávy o Kamenné Hoře jsou spjaty s historií Kladrubského kláštera, jemuž byla v tomto roce tato ves darována. V roce 1386 už ale patří světskému rodu Caltů z Kamenné Hory, kteří zde zřejmě vybudovali malé feudální sídlo. Dále však postupně spadá pod Toužim (poč. 16. století), poté ke Žluticím. Stejně jako nedaleký Čestětín ji v roce 1626 získávají do majetku Vřesovci, kteří je začleňují pod Brložský statek. Vše později přenechávají panství Toužimi.

1239 - Dle dostupných údajů je ves Doubravice prvně zmiňována v roce 1239, a to v souvislosti s majetkem kladrubského kláštera. V její historii se následně objevuje jméno Buška Calty z Kamenné Hory, později přechází ves pod panství Štědrá, nato zase spadá pod Toužim. Kokořovci ji v době svého působení začleňují pod Žlutické panství. Teprve pak se ves připojuje k Nečtinám.

1290 - Bavor z Nečtin realizuje první stavbu kostela sv. Jakuba, předchůdce dnešního kostela. Ten stával při tvrzi, ale byl zcela zničen za husitských válek.

1321 - První písemně podložené historické prameny, kde se píše o Březínu, i když se velmi pravděpodobně jedná o ves mnohem starší, středověkého původu. Až do 19. století Březín střídavě spadá pod různá panství - nečtinské, brložské či prohořské.

1330 - Založení hradu Preitensteina zásluhou Oldřicha Pluha z Rabštejna, správce Jana Lucemburského, na podporu královské moci. Celkem rozsáhlý gotický hrad je považovaný za tehdejší vojenskou stavbu.

1379 - Račín - ves, která bývala sídlem pánů Račínů, je popisována v berním rejstříku z r. 1379 jako vlastnictví několika šlechticů. Račínové pocházející z rodu Ješka měli v držení dvůr ve vsi ještě v roce 1495. Začátkem 17. století

(r. 1726), patří ves pod panství Toužim a je propojena se statkem Brložcem. Později je rozdělena na dvě části: Toužimskou a Manětínskou.

1381 - První zmínky o vsi Čestětín spravované menšími feudálními pány. Poté zde postupně působí Hasištejnští z Lobkovic, dále Kokořovci. Vřesovci ves propojují s Brložským statkem a následně patří Čestětín pod toužimské panství.

1396 - Nečtiny, sídlo udávané "jako ves ležící pod hradem Preitenstein" povýšena na městečko.

1397 - První písemné zmínky o Lešovicích se datují r. 1397. Díky výhodné poloze při potoku zde v minulosti vznikla celá řada menších výrobních aktivit. Původně byla ves tvořena pouze mlýny patřícími pod panství Nečtiny.

Lešovice také jako "předměstí Nečtin" získávají r. 1511 stejná městská práva. R. 1651, v době Adama Václava Kokořovce zde byla provozována železná huť (až do 30-cátých let 18. století). V 19. století je ve vsi několik mlýnů a pil, v čp.4 byl hamr, ve vsi byla i brusírna skla.

1434 - Zbyněk z Kočova nákladně opravuje a opevňuje Preitenstein, který má v zástavě, brzy je ale pobořen po sporu Zbyňka s Bradou z Nekmíře.

1441 - Obnova hradu Preitenstein rodem Gutštejnů, kteří z něho učinili své hlavní sídlo. 1450-1462 Vystavěn kostel sv. Anny od Burjana I. z Gutštejna, který je opět zničen za třicetileté války.

1506 - Gutštejnové se bouří proti králi a za trest musí vrátit Nečtiny královské komoře. V pol. 16. stol. Hrad je velmi zpustlý, zůstávají jen valy, příkopy, obvodová hradba a torza budov.

1511 - Král Vladislav Jagellonský a povyšuje husity zničenou ves Nečtiny opět na městečko včetně obnovy jeho městských práv. Navíc povoluje týdenní trhy, městečko získává také půlený modročervený erb s branou lemovanou dvěma věžemi stříbrné barvy. Uvnitř stojí rytíř s kopím.

1511 - V tomto roce rovněž vzniká původní renesanční radnice v Nečtinech, později barokně přestavěná v pol. 18 století.

1528 - Hanuš Pluh z Rabštejna zakládá pod Preitensteinem ves- vlastně od prvopočátku městečko- nazývané Nové Městečko.

1534 - Jan Pluh nechává vystavět druhou podobu kostela sv. Jakuba na místě původního. I ten je ovšem téměř rozpadlý, zbořen a za vlády Marie Karoliny Kokořovské v letech 1750-1752 obnoven do současné podoby.

1549 - V letech 1549- 1623 vlastní Nečtinský statek Gryspekové z Gryspachu.

okolo r. 1560 Se jménem Floriána Gryspeka z Gryspachu, který Preitenstein od r. 1557 držel dědičně, je spojeno přenesení sídla z hradu do míst dnešního zámku. Kolem něho začala vznikat nevelká osada, tedy vlastně Hrad Nečtiny v dnešní poloze.

1623 - Nečtiny jsou za odboj proti Ferdinandovi II. Gryspekům konfiskovány a jsou prodány Hertlovi z Leitersdorfu.

1637 - Od tohoto letopočtu jsou dějiny Nečtin spjaty poprvé s Kokořovci, když byly prodány Dorotě Polyxeně Kokořovské ze Žlutic.

17.stol. - Vyrůstá barokní zámecký komplex naproti hradu Preitensteinu.

1665-1657 - Obnovení kostela sv. Anny přičiněním Václava Adama Kokořovce.

Okolo r. 1670 - byla založena ves Plachtín, a to Ferdinandem Hroznatou Kokořovcem, který nechal podél silnice vykácet les a postavit chalupy. Noví obyvatelé měli být využiti jako pracovní síla pro nedaleký dvůr zvaný Mostek.

1679 - Před radnicí vzniká barokní plastika se sv. Michalem na sloupu, okolní sochy pak jsou datovány letopočtem 1778.

1722 - Vybudování barokního kostela sv. Bartoloměje v Březíně, za Kokořovců.

1786 - Založení špitálu v sousedství kostela sv. Anny Josefou Kokořovskou.

1750 - Teprve nyní vzniká třetí a poslední podoba kostela sv. Jakuba Většího v Nečtinech, který se již dochoval do současnosti.

1799 - Kokořovci ovládající panství přes 150 let vymírají po meči.

1814 - Dědictví rodu Kokořovců získávají neteře Františka Kokořovce Antonie a nakonec Josefa provdaná za Antonína Lažanského.

1815 - Osazení barokních soch sv. Floriána a sv. Vendelína na náměstí v Nečtinech.

poč.19.stol. V klasicistním slohu realizován areál hospodářského dvora na Hradě Nečtiny.

1824 - Nedaleko obce Plachtín, asi 1 km jižně na okraji Plachtínského polesí, byla založena významná sklářská huť zvaná Josefinina (též i Preitensteinská sklárna) zaměřená výrobu dutého, tabulového i křišťálového skla. Existovala v letech 1824-1896. Po přesunutí výroby z důvodu nedostatku dřeva do nové továrny v Kamenickém Šenově byla zdejší sklárna zrušena.

1841 - Založení vsi Jedvaniny souvisí s rozvojem sklářského průmyslu v tomto regionu. Tehdy vznikla ves původním jménem Mensdorf pojmenovaná dle zakladatele a majitele panství Nečtiny hraběte Alfonse Mensdorfa. Útlum a ukončení sklářských aktivit na konci 19. století zmrazily krátký rozkvět osady.

1841 - V témže roce byla rovněž založena osada Leopoldov (německy Leopoldsdorf), a to opět samotným hrabětem Mensdorfem. Byla vystavěna pravděpodobně přímo na místě původní zdevastované vsi zvané Tukleky, o níž existují zmínky již od r. 1180. Nezvyklé jméno osady se váže k osobě belgického krále Leopolda, který měl přátelské vazby k rodině Mensdorffů.

1855-58 - Přestavba zámku do dnešní podoby, tedy do slohu tudorské gotiky (novogotický sloh).

1858 - Stavba kaple sv. Terezie- pohřební hrobky rodu Mensdorffů.

1945 - Po skončení 2. sv. války, končí působení feudálního rodu Mensdorffů, šlechticů majících kořeny v Belgii, Francii a Rakousku.“¹

Svatá Anna

„Podle svatého Jakuba byli manželé zřejmě dosti prosperující pastýři, kteří výtěžek svého hospodářství spravedlivě dělili mezi jeruzalémský chrám, pomoc chudým a vlastní potřeby. Problémem bylo to, že neměli děti.

Neplodnost u Židů byla považována za výraz nepřízně Boží a chrámoví kněží dokonce jednoho dne z toho důvodu odmítli přijmout oběti, které chrámu

¹ <http://www.nectiny.cz/informace-o-obci-nectiny/historie/>, citováno dne 15.4.2012

přinesli. Hluboce ponížený Jáchym odešel do pouště, kde se čtyřicet dní postil a modlil k Bohu. Po čtyřiceti dnech se mu zjevil anděl a oznámil mu, že jeho modlitby byly vyslyšeny a slíbil jim narození dítěte.

Skutečně se jim přes vysoký věk narodila dcera, které dali jméno Marie. Otec zemřel krátce po jejím narození a Marie byla ve třech letech předána do výchovy správě jeruzalémského chrámu. Svatá Anna se údajně dožila vysokého věku.

Svatá Anna byla široce uctívána v lidových vrstvách i bez oficiálního požehnání církve. Doložen je až dopis papeže Urbana VI. z roku 1378, kdy povoluje Anglii uctívání sv. Anny jako světice. Anenská tradice dosáhla vrcholu v 15. a 16. století, když papež Sixtus IV. přijal Annu roku 1481 do římského kalendáře a jeden z jeho pozdějších nástupců Řehoř XIII. ustanovil její slavnost v roce 1584 na 26. července. O šíření úcty ke sv. Anně se zasloužili zejména církevní řeholníci – kapucíni, karmelitáni, benediktini a augustiniánští kanovníci.

Křesťanská ikonografie zpodobňuje Annu jako důstojnou dámu v dlouhém, zpravidla červeném, přepásaném šatu, s hlavou zahalenou zeleným závojem. Někdy drží v ruce knihu, poukazující na starozákonní zaslíbení Mesiáše, občas lilii jako odkaz na své neposkvrněné dítě. Nejčastější vypodobnění jsou ale spolu s Pannou Marií. V umění vznikl zvláštní ikonografický typ „sv. Anna samotřetí“ s Pannou Marií a Ježíškem, kdy Anna drží zmíněné figury v drobném měřítku na ruce nebo chová dospělou Pannu Marii s Ježíškem na klíně. Známá jsou vyobrazení Narození Panny Marie či scény, kdy sv. Anna vyučuje dívku Marii.

Svatá Anna se stala ochránkyní matek a manželství, šťastného porodu, patronkou horníků, mlynářů, truhlářů, tkalců, krejčích, provazníků, také čeledínů. Její ochranou se zaštitila i taková města, jakými jsou Florencie, Innsbruck, Neapol a celé země jako Bretaň nebo Quebec. Zbožní křesťané se

k ní přicházeli modlit za déšť, proti bouřce, ale například i za nalezení ztracených předmětů.

Svátek svaté Anny je od dob papeže Řehoře XIII. slaven společně se svátkem svatého Jáchyma 26. července. K datu se váže pranostika: „*Svatá Anna, chladna z rána*“.

Kromě Svaté Anny, matky Panny Marie, existuje v křesťanské hagiografii svatá Anna, vdova a prorokyně, o které se zmiňuje ve svém evangeliu Svatý Lukáš (Luk, 2, 22-58). Byla to nábožná stařenka žijící v Jeruzalémě. Po smrti svého manžela žila neustále v chrámu, modlila se a postila a všem příchozím prorokovala příchod Spasitele.

Její svátek je v církevním kalendáři zařazen na 1. září.²

2. CÍL PRÁCE

Cílem mé práce je vrátit člověku jeho přirozenou roli v tomto světě. To pro mě znamená možnost svobodně se zastavit a vnímat své okolí v širším měřítku v návaznosti na historii lokality.

Můj objekt by měl vyvolávat v divákovy určitou tajemnou atmosféru místa, které pouze díky jeho fantazii dostává určitou podobu a tvar. Jelikož jsme jako jedinci každý vybaveni jiným přemýšlením, stává se objekt bránou k nekonečným množstvím vysvětlení. Tak se objekt nestává statickým, jak na první pohled působí, ale neustále se mění v závislosti na divákovi.

² <http://www.cscm.cz/lexikon/kap10.pdf>, citováno dne 12.04.2012

3. POPIS REALIZACE

PROCES PŘÍPRAVY

K realizaci mého návrhu bylo potřeba vybrat materiál, z kterého dílo zhotovím. Rozhodl jsem se pro místní pískovec, jelikož se naskytla příležitost využít materiál z již polorozpadlého stavení nedaleko Nečtin. Místní pískovec je charakteristický svým hrubým vzhledem, který přenáší do díla určitou autentičnost naší doby. Také se používá na stavby různých druhů opěrných zdí, jenž mé dílo na první pohled připomíná.

Přípravné práce se také týkaly odebrání přebytečného množství zeminy ve svahu. Odebírání probíhalo pomocí těžké techniky a zároveň se definitivní tvar objektu.

Pak následovalo vytyčení základové desky. Ta kopíruje půdorys díla a má na stranách přesah cca. 15 cm. Následovalo hloubení díry pro betonový základ. „Beton je kompozitní stavební materiál sestávající z pojiva a plniva. Po zatuhnutí pojiva vznikne pevný umělý slepenec. Nejčastějším druhem betonu je tzv. cementový beton (CB), kde je pojivem cement a plnivem kamenivo; dalším materiálem pro výrobu je voda. Celkové rozměry betonového základu tak činily cca. 14 x 1 x 0.6 metru. Tuto vyhloubenou jámu jsem postupně zaplňoval betonovou směsí, do které jsem přidával dále nepoužitelné pískovcové kameny z výše zmíněné stavby.“³

Jelikož jsem měl k dispozici těžkou techniku, využil jí také k přemístění pískovcových kamenů k bezprostřední blízkosti mé realizace. Jelikož váha

³ <http://cs.wikipedia.org/wiki/Beton>, citováno dne 13.04.2012

nejmenšího dílu je zhruba kolem 30 kilogramů, bylo to tedy spíše z praktického hlediska.

Také jsem konzultoval nutnost použití technologie pro odvodnění svahu. Nakonec k tomu nebylo nutné přistoupit.

Pískovec

„Označení „pískovce“ vzniklo z praktického důvodu jako souborné označení skupiny pevných úlomkovitých hornin poměrně různorodého petrografického charakteru. Jejich variabilita se týká jak složení obsažených nerostů, tak jejich poměrného zastoupení, zrnitosti i způsobu stmelení.

Z hlediska petrografie je proto definice a hlavně klasifikace pískovců nejednotná a přijatá definice je konvenční. Jako pískovce jsou označeny pevné klastické sedimenty, tvořené pískovými zrny velikosti 0,063 – 2 mm, a základní hmotou, zejména jílem, prachem, úlomky slíd, kaolínem, jejich směsí a též matrixem. Písková zrna uvedené škály jsou označována jako psamity.

Základní klasifikace vycházející z nerostného složení pískovců je dělí na: křemenné pískovce, arkózy a droby. Kvalitativním kritériem dělení je vzájemný poměr obsahu křemene a úlomků dalších stabilních hornin, k obsahu živců a úlomků nestabilních hornin, a k obsahu základní hmoty. Vzájemný poměr definuje konvence **ČSN 72 1001-69 Pojmenování a popis hornin**

Strukturující nerostnou součástí pískovců je vedle plniva především pojivo. Tmel spojující jednotlivá písková zrna ovlivňuje technické vlastnosti kamene. Podle rozmístění rozeznáváme tmel základní, mezerní, dotykový a

obalový. Podle složení převládají tmely křemičité, jílovité, vápnité, slínité a železité.

Další základní klasifikace vychází z velikosti klastického podílu. Podle průměrné velikosti pískových zrn, resp. podle převládající frakce dle škály hodnocení, rozeznáváme pískovce jemnozrnné s velikostí zrna 0,063 – 0,25 mm, střednozrnné s velikostí zrna 0,25 – 1,0 mm a hrubozrnné s velikostí zrna 1,0 – 2,0 mm (ČSN 72 1001-69).

Z výše uvedeného je patrné, že pískovec je hornina s vysokou proměnlivostí kvalit struktury, pohybující se ve škále hrubosti hornin od prachovců, slínovců po slepence, ve škále geologie hornin dle způsobu usazení od primárních, sekundárních a terciálních usazenin po horniny přeměněné. Vyznačuje se vysokou mírou lokálních variant.

V důsledku výše uvedené variability, zejména nerostného složení, zrnitosti, charakteru pojiva a geologickým vlivům při usazování a po něm, mají pískovce i různé technické vlastnosti. Typická je pro ně odlučnost pohybující se ve škále od deskové přes lavicovitou po kvádrovitou, s vrstvami horizontálními, či horotvornými procesy ukloněnými až vertikálními. Pískovce mají značně proměnlivou, ale oproti jiným horninám zvýšenou pórovitost a tím i menší objemovou hmotnost. Mají nízkou mrazuvzdornost i pevnost v tlaku a v tahu za ohybu, které se však se snížením obsahu vody v hornině obvykle zvyšují. Snižováním obsahu vody se zpětně zvyšuje nasákavost pískovce.

Opracovatelnost pískovců je srovnatelná s opracovatelností dřeva, odolnost vůči povětrnostním vlivům je však vyšší. Pouze některé druhy pískovců hůře odolávají

působení oxidů siřičitého a uhličitého, které po chemické reakci se vzdušnou vlhkostí na slabé roztoky kyselin, rozkládají za vzniku povrchových krust a solných výkvětů pojivo horniny.“⁴

PROCES TVORBY

Technika : Pískovcové kameny z rozbořeného stavení, vápenocementová malta

Po ukončení přípravných prací bylo nutné nechat betonový základ zatuhnout do určité tvrdosti, aby se na něj dali osazovat pískovcové kameny, tvořící samotné dílo. V mém případě jsem nechal beton tuhnout 14 dní. Důvodem kratší doby tuhnutí byl samotný proces tvorby.

Samotný proces probíhal systémem postupného osazování. Pokaždé jsem si musel na nečisto připravit jednu řadu kamenů, které jsem si dopředu kamenicky opracoval do chtěného tvaru. Což znamenalo časovou náročnost, která dopomohla k úplnému vytvrnutí základu, než jsem stihl zatížit základ nebezpečnou hmotností. Ta by zapříčinila při nedostatečném vytuhnutí betonu jeho narušení, které by mělo fatální následky.

Beton by rozpraskal a začal by podléhat erozi, kterou by zapříčinila voda. Ta by se dostala do puklin v betonu a při zmrznutí, kdy voda zvětší svůj objem, by postupně zvětšovala pukliny dokud by beton úplně nezvětral. To by způsobilo nefunkčnost základu a celý objekt by se postupně rozpadal.

⁴ http://cd.ujep.cz/kamil/skripta_vesnice.pdf, citováno dne 13.04.2012

Jako pojivo mezi kameny jsem použil vápenocementovou směs. Tato malta má pro tyto účely opodstatnění, jelikož vápno zde funguje jako jakási klimatizace celého objektu. Vápno má vlastnosti skrz sebe propouštět vodu bez markantních následků pro dílo a jeho soudržnost.

Všeobecně se pro zdění zdiva používá obyčejná vápenocementová malta složená z cementu, vápenného hydrátu a písku, popř. s příměsí přísad. Pro zdění lze rovněž použít maltu vyrobenou z cementu s přídavkem plastifikační přísady a písku.

Malty mohou být vyráběny z jednotlivých surovin buď přímo na stavbě (větší pracnost, nezaručená kvalita vzhledem k problematickému udržení poměru surovin při míchání a pořádku na stavbě, nutnost ověřovacích zkoušek, vyšší nároky na velikost staveništní plochy apod.) nebo lze s výhodou používat malty průmyslově vyráběné. Tyto malty se dodávají jako suché maltové směsi v pytlích nebo volně ložené v zásobních silech o různém objemu nebo jako čerstvé malty (malta průmyslově vyráběná zavlhlá).

Tento postup jsem opakoval do té doby, dokud jsem nevytvořil zamýšlený reliéf zdi (viz. Příloha č. 2)

TECHNICKÁ A TECHNOLOGICKÁ SPECIFIKA

Z technického pohledu se jedná o určitý druh opěrné zdi, která brání sesuvu svahu na cestu a tvoří praktickou ochranu pro návštěvníky stezky. Je vytvořena podle standardů, podle kterých se tyto typy staveb zhotovují již od dávných dob.

Materiály použité na realizaci mého díla jsou tradiční a charakteristická pro danou lokalitu. Nevyužil jsem žádnou moderní technologii, z důvodu co nejmenšího zásahu do přirozenosti a tradice tamního okolí.

Z důvodů malého množství vody, které obsahuje zemina v okolí objektu. Nebylo nutné přistoupit k individuálnímu odvodnění svahu a zároveň stačilo použít klasického betonu pro vytvoření základní desky. Zároveň jsem také upustil od vyztužení základu ocelovou armaturou, která by propojovala základ se samotnou kamennou stěnou. Protože jsem při osazování kamenů použil metodu postupného svazování, nebylo nutné stěnu ničím zpevňovat.

Z pískovce, který jsem využil pro mou tvorbu, je v blízkém okolí vytvořena podstatná část staveb a sochařských výzdob. Zejména v nedalekém Manětíně, který je považován za západočeský Kuks. Samotný pískovec jako stavební a sochařský materiál je lidmi používán už od pradávna. Je to dáno jeho vlastnostmi. Je vcelku dobře opracovatelný a jeho výskyt je v naší zemi velmi častý.

Při použití vápenocementové malty jsem se hlavně soustředil na kvalitu vápna. To je totiž nejdůležitější složka směsi. Platí totiž pravidlo, čím lepší vápno, tím delší životnost objektu.

Našim předkům se stávalo velmi zřídka, aby viděli opadanou omítku následkem vlhkosti. Tyto pohledy nás nepřekvapují a stále si v duchu říkáme, proč to opadává? Důvodem je nakupování nekvalitních surovin z levnějších zdrojů a neprofesionální přístup k práci.

DÍLO V KONTEXTU DANÉHO OBORU

Využívání atmosféry různým způsobem vytvořeného přírodního, nebo uměle vytvořeného objektu bylo vždy spojováno s obdobím lidstva, které si uvědomovalo určitou propojenost s přírodou. V pravěké minulosti se tato místa využívala k různým obřadním praktikám. Postupem času se lidé uchylovali do

těchto míst z důvodu určitého humanitního smýšlení, jelikož je tato atmosféra místa spojovala přímo z tou nejvyšší duchovní silou.

Až v období baroka se začala tato místa uměle vytvářet. Mělo to různé důvody. V období baroka se začalo s krajinou pracovat jako s celkem, který má své individuální zákonitosti. Samozřejmě také renesance humanitních věd a obecný trend návratu k přírodě plnil svou funkci. Bohatá šlechta si zvelebovala okolí svých panství a nevynechala ani cesty, které je spojovaly. Příímím důkazem toho jsou dodnes viditelné pseudozříceniny, které měly podtrhávat a zpříjemňovat romantickou atmosféru cest. Také prakticky všechna velká panství měla na svém pozemku nějaké dílo, které na diváka působilo hlavně svou atmosférou než smysly.

Bohužel tato místa, která jsou především přírodního charakteru přestávají mít pro nás určitý význam. Podle mého názoru je to způsobeno převážně charakterem dnešní doby, která nám nechává minimum času se kolem sebe rozhlédnout. A barokní pseudoromantické objekty a stavby jsou už vlastně pro širší veřejnost pouhým svědectvím doby a smysl těchto věcí se ztrácí v záplavě honosných tvarů a známých jmen autorů, jenž se stávají hlavním tahounem dnešních turistů do lokality.

Já vlastně vytvářím podobnou atmosféru, jenž prožívám při objevování stále nových míst v našem regionu, a která mě nutí přemýšlet jak o minulosti tak o budoucnosti. V kontrastu starých torz hradů, které na nás pokukují už z dálky, se v záplavě přírody ztrácí ještě nedávná historie tohoto území a zanechává nám určité svědectví doby.

4. ZÁVĚR

Podle mého byl cíl mé práce naplněn. Vytvořil jsem dílo, které svým vzhledem nutí procházejí přemýšlet o původu jeho členění. To způsobí že divák se musí na chvíli zastavit a přemýšlet. To bylo hlavním cílem mého snažení.

Samozřejmě že objekt vyvolává i jiné doprovodné pocity. Také jsem se setkal s charakteristikou mého díla, který prý vypadá, jakoby ho postavil společensky unavený zedník. Tyto reakce byly ale ve směr myšleny jako odlehčení neznámé atmosféry. Lidé jsou už zvyklí na umělecká díla, kterým nerozumí. Nesmí se to ale týkat jejich bezprostředního okolí.

Práce byla celkem náročná, i když jsem zvyklí pracovat s kamenem. Byla to skládačka, při které jsem každý díl skládanky musel vzít minimálně čtyřikrát do ruky, abych mu vtiskl přesný tvar pro dané místo.

Práce také vyžadovala tvůrčí myšlení, protože se nedá toto dílo vytvořit přesným kopírováním předlohy. Musel jsem se vypořádat s vystávajícími problémy během procesu tvorby. Nedostatek pro mě vyhovujících pískovcových kamenů, jsem řešil minimálními spáry v místech, kde jsem potřeboval souvislejší tvar.

Náročnost vypracování teoretické části byla značná, jelikož oficiální schválení návrhů pro tento projekt byl už tak v mezním termínu.

Toto dílo je rozměrově zatím největšího rozsahu, který jsem kdy vytvořil. Seznámil jsem se tedy s klady i záporů takto rozměrného objektu. To má pro mě obrovský význam pro moji práci v budoucnu.

5. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

1. Exupéry, Antoine de Saint. *Citadela*. Praha: Vyšehrad, 2006, ISBN 80-7021-706-5
2. Lecureux B. (2009) Světá Anna - dobrá matka, vyd. Lúč; ISBN: 978-80-7114-774-9
3. Uher, Vladimír a Pavlík, Milan. *Architektura barokní Prahy*. Praha 1974, ISBN 01-521-74-09/5

Internetové zdroje:

1. <http://www.cscm.cz/lexikon/kap10.pdf>, citováno dne 12.04.2012
2. http://www.marianskatynice.cz/ostatni/Pa_krajiny.pdf, citováno dne 12.04.2012
3. http://cd.ujep.cz/kamil/skripta_vesnice.pdf, citováno dne 13.04.2012
4. <http://cs.wikipedia.org/wiki/Beton>, citováno dne 13.04.2012
5. http://www2.rozhlas.cz/podcast/podcast_porady.php?p_po=953, citováno dne 10.04.2012
6. <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10169540098-kameny-v-ceske-krajine/>, citováno dne 08.04.2012
7. http://www.marianskatynice.cz/ostatni/Pa_krajiny.pdf, citováno dne 11.04.2012

6. RESUMÉ

The reason for selecting this theme was a growing awareness of the impact of a smaller emphasis on individual company. This feeling is compounded by the environment in which they live. This is the Usti Region, which also saw a large displacement of indigenous peoples.

Since it proved impossible to establish meaningful to the original landscape, the homes began to change in the ruins of dwellings, which are by their very inspiring atmosphere.

I decided to create a similar atmosphere to the new path created in the village Nectiny. Population Nečtiny was also the majority of German origin, and so suffered the same fate. Next I chose for my concept of local sandstone material from which is created most of the buildings and artworks. I used an abandoned sandstone from the ruined buildings, which in itself carries no particular information on the history of transience.

The goal was to create a work of art, but they will also have practical relevance since even in the past did not do things just so everything made sense.

My object should produce in the viewer a vague question, which only by their imagination get some answers. This object becomes the gateway to an endless variety of explanations. So the object is not static but constantly changing depending on the viewer.

7. SEZNAM PŘÍLOH

1. Fotodokumentace lokality před zahájením prací
2. Grafický návrh díla
3. Fotodokumentace procesu tvorby díla
4. Pověst vztahující se k lokalitě

Příloha č. 1: Fotodokumentace lokality před zahájením prací

Příloha č. 2: Grafický návrh díla

Příloha č. 3: Fotodokumentace procesu tvorby díla

Příloha č. 4: Pověst vztahující se k lokalitě

Zkamenělé stádo.

„Vrchu mezi Manětínem a Nečtinami říkají lidé často “U kamenného pastýře”. Jeho stráně skrývají nejedno tajemství a pověst hledá vysvětlení zajímavých jevů na povrchu i uvnitř hory zvané také podle blízké vsi Doubravická.

Před dávnými časy v každé chalupě v Doubravici chovali dobytek, který společně pásal obecní pastýř. Vyháněl stádo z vesničky na úpatí doubravické hory a tam je celý den popásal. Hospodáři svěřovali pastýři značný majetek, protože kráva bývala půl živobytí, ne-li celé. Když se starý pastýř Vávra po čtyřiceti letech věrné služby roznemohl, padla na všechny hospodáře velká starost. Vyhlásili tedy po okolí, že hledají spolehlivého člověka pro obecní službu.

Až o vánocích, kdy všichni odpočívali a jen koledníci chodili od stavení ke stavení, zabušil na vrata rychtářova statku neznámý člověk. Byl zachumlaný, že mu do tváře ani vidět nebylo.

“Hospodáři,” zahuhlal, “hledáte pastýře, slyšel jsem.” Nebylo s podivem, že přišel o svátcích. Na Štěpána není pána, říkalo se dříve. O službu se hlásili noví pacholci a děvečky a stará čeleď mohla voně odejít. Hospodář si příchozího nedůvěřivě prohlédl a po chvíli váhání jej vpustil do dvora.

“Zatím zůstaneš u nás v čeledníku,” řekl. “Nazítří se domluvíme.” Nový pastýř se mu moc nelíbil a tejně byla ještě zima a dobytek přežvykoval voňavé seno ve chlévech.

“Budeš pást asi čtyřicet krav, nějaké jalovice, telata, ovce a kozy,” řekl mu druhý den rychtář a přislíbil střechu nad hlavou v obecní pastoušce, deputát v obilí, hrachu, nějaký brambor, kousek uzeného, něco od peří a pár zlatek do kapsy. Plácli si a služba byla domluvená.

V zimě pastýř vypomáhal v hospodářství při opravě náradí. Když přišlo jaro a tráva začala rašit, zapráskal jednoho dne na návsi bičem a ze vrat dvorů chalup a statků se váhavě vykolébaly krávy. Když hospodyně a děvečky

uviděly nového pastýře, vyprskly smíchy: “To je ale fešák. To se krávám srazí mlíko, až ho uvidí,” dodala jiná a všechny znovu vyjekly.

“Jen aby to s nimi uměl,” říkaly ty starostlivější.

Byla to vskutku podívaná. Kožich měl až na paty, umaštěný, urousaný, a to se ví, že nevoněl. Na hlavě hučku, která pamatovala lepší časy. Jedním okem koukal na Močidlec a druhým do Nečtin. Mžoural, zpříma se na nikoho podívat nemohl. Hlavu nakláněl na stranu, škubal ramenem a ve vyšlapaných dřevácích pajdal jako nepovedený čert. Nikdo ho neznal, ani čelední knížku neměl. Bafal z porculánky s dlouhým troubelem, pěkně zdobené lesklým kováním, nadouval červené tváře, ježaté vlasy mu trčely zpod hučky na všechny strany. Měl ovčáckou fenu Kaču, ale ani ona nebyla žádná krasavice. Na rozdíl od svého pána však byla milá a přítulná, zbytečně neňafala. Za kus chleba nebo pohlazení vycenila přátelsky zuby a hned pochopila, co se od ní chce.

Tak pestré stádo se pastýři ještě nikdy nesešlo. Některá kráva byla celá hnědá jako právě vyloupnutý kaštan, druhá černá jako uhel, jiné mezi rohy zářila bílá lysinka, nejvíce bylo strakatých červených a rohatých. Pastýř několikrát zavolal: “Honem, Kačo,” a stádo bylo ve chvílce seřazené jako kavalérie pře útokem. Však to byl také pes hodný svého jména. Lítal a točil se kolem stáda jako čamrda. Tu krátce zaštěkl, tu rafl krávu nad kotníkem tak šikovně, aby nedostal od dobytčete kopanec.

K večeru se pastýř se stádem vracel. Zdáli bylo slyšet cinkání zvonců. Děti a děvečky čekaly v otevřených vratech a krávy se za stálého kolibání loudavě vracely do svých chlévů. Tak tomu bylo pár dní a obavy hospodářů z nového pastýře se zdály být zbytečné.

“Snad jsme mu křivdily,” říkaly si ženské, když se jim dobytek vracel z pastvy v pořádku. Trávy se zelenalo na stráních Doubravické hory dost a dost a ve stádu přibývalo telátek, jehňátek, kůzlátek.

Až jednou se všechno změnilo. Hospodyně se chystaly k večernímu dojení. Krávy se vrátily z pastvy za soumraku a selky a chalupnice zasedly na nízké stoličky ve chlévě a čekaly, že do díže začne jako obvykle crčet z nalitého

vemínka mléko. Krávy bez zájmu mlaskavě přežvykovaly a odháněly mouchy. Z vemen však neukápala ani kapka mléka. Marně se dojičky snažily, marně kravám domlouvaly a trpělivě je hladily.

“Co to dnes s tou naší stračenou, bělkou, černuchou je?” vykřikovaly v různých obměnách. “To přece není možné, snad je někdo uhranul nebo je pastýř málo napásl či špatně napojil,” říkaly si pro sebe. “Vždyť přece na stránách Doubravické hory je tráva šťavnatá! Že je ten šelma vydojil,” napadlo nakonec mnohé.

Rozezlené ženy se téměř jako na povel vyřítily ze všech stavení na náves. Pastýř seděl rozvalen na kožichu pod lípou, klidně pokuřoval. U nohou, hlavu na tlapkách, mu ležel věrný pes. “Co jsi s nimi udělal, ty lumpe, tys je vydojil, vždyť nedávají ani krapet mléka,” nadávaly hospodyně jedna přes druhou a ukazovaly prázdné dojačky.

Pastýř se ani nepohnul a přimhouřenýma očima se díval na selky. Jen Kača se vztyčila, tázavě se podívala na pána a na rozkacené ženské. Jedno ucho jí viselo dolů a tvářila se, že se tomu divadlu směje. “On snad spí a bafá ze spaní,” řekla jedna z žen. “Však my ho probudíme,” volaly ostatní a chystaly se na pastýře. Ten se však sám pohnul, pošoupl si klobouk na temeno a chraplavě zakřičel: “Co, já že jsem je vydojil? To je pustá lež, ani jedné jsem se nedotkl. Ať zkamením, jestli to není pravda!” dušoval se.

Selky se po sobě podívaly, kroutily nedůvěřivě hlavami a pomalu se začaly rozcházet. U vrat se ohlédly, zda ještě ten darebák sedí pod stromem, a jedna jako druhá usoudily, že by mu již neměly krávy svěřovat. Ale kde teď honem sehnat jiného pastýře! Toho večera neměli nikde čerstvé mléko, snad jen trochu zkyslého od včera.

Nazítří vyháněl pastýř dobytek nanovo. Selky se starostlivě dívaly za svými kravkami a napomínaly pastýře: “Dej na ně lepší pozor,” volala jedna. “Ať se v pořádku vrátí,” nařizovala druhá, “nebo uvidíš!” Ten se však znovu hájil: “Na mou duši, že jsem se jich ani nedotkl, jsem nevinný, ať zkamením, je-li tomu jinak.” Za chvíli se jim i s kravkami ztratil z dohledu, jen z dálky zaslechly jeho volání: “Honem, Kača, žeň, žeň!”

Schylovalo se k večeru, ale obvyklé bučení a štěkání nebylo slyšet. Dávno minula hodina, kdy se stádo vracovalo z pastvy, a slunce zapadlo za obzor. Selky marně od vrat vyhlížely své kravky. “Kde jsou?” ptaly se jedna druhé. “Dnes zašel nějak daleko, že se tak dlouho nevracejí,” uvažovaly s obavami. Již zvonilo klekání, ale po pastýři a stádu ani vidu. “Už tu měl dávno být,” počítaly společně. “Proč jen se nevrací, už bude brzy tma,” říkaly si starostlivě. Nakonec se hospodáři usnesli: “Půjdeme mu naproti, musíme ho najít!” Večerní soumrak a pochybnosti stínily jejich duši i zrak. Sotva došli do poloviny stádem vyšlapané cesty vedoucí k Doubravickému vrchu, zdálo se jim, že v dáli vidí svůj dobytek. Pásl se na stráni, už rozeznávali jednotlivé kusy. Nic se však nehýbalo. Šli tedy blíž. “To je přece náš pastýř, to naše stračena, to naše telátko i s krávou,” volali smutně. Stáli mezi kameny. Křivopřísežný pastýř i s dobytkem byl proměněn v kámen. Tak se zkamenělé stádo pase u Doubravice dodnes. Lidé si ukazují podivné balvany a říkají dětem: “To je pastýř, který lhal a byl potrestán, jak si sám vybral. Kdo bude lhát, tomu se tak stane,” varují. Ve výroční den proměny je slyšet z kopců psí vytí. Pes prý se zachránil, protože Kače se žádný z balvanů nepodobá. Štěká a šikuje kamenné stádo.⁵

⁵ <http://www.nectiny.cz/informace-o-obci-nectiny/zajimavosti/povesti/zkamenele-stado/>, citováno 15.04.2011